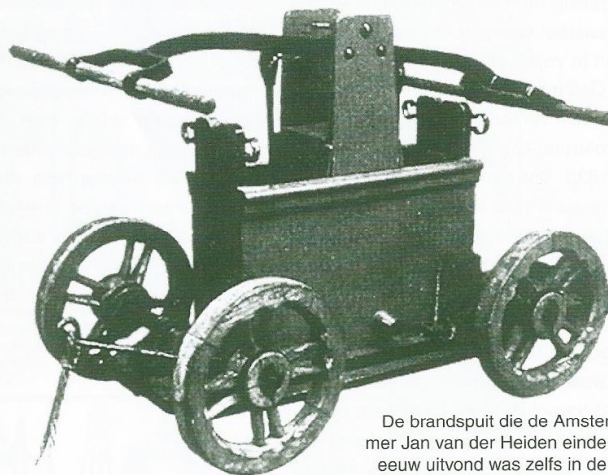

Zo ging dat

in Wimmertingen: brandpreventie anno 1841

De brandspuit die de Amsterdammer Jan van der Heiden einde 17de eeuw uitvond was zelfs in de 19de eeuw nog een belangrijke hulp bij het bestrijden van branden.

In de negentiende eeuw, in een tijd waarin de middelen die de mensen ter beschikking stonden om vuur te bestrijden beperkt bleven tot emmers, ladders en eventueel een bescheiden waterspuit die met de hand werd aangedreven, was het brandgevaar één van de voornaamste schrikbeelden voor de bewoners van onze dorpen en voor hun bestuurders. In geval van brand werd nog in de twintigste eeuw vooral gerekend op de solidariteit van alle buurtbewoners om ervoor te zorgen dat er een mensenketting tot stand kwam die met emmers water kon doorgeven van een waterput, een poel of een beek, naar de plaats waar er geblust moest worden. De meeste huizen en stallen waren grotendeels uit leem, hout en stro opgetrokken, en de technische middelen waren beperkt. Daardoor was het uiterst moeilijk om een brand wanneer hij eenmaal was uitgebroken nog te beteugelen. Eens een brand uitgebroken was, was het in de praktijk zo goed als onmogelijk het huis of de inboedel nog te redden. Doordat er – zeker in de negentiende eeuw – in de dorpen nog weinig sprake was van

verzekeringen tegen de gevolgen van brand, betekende elke brand ook een sociaal drama. Wie zijn huis zag afbranden moest meestal van nul af aan opnieuw beginnen.

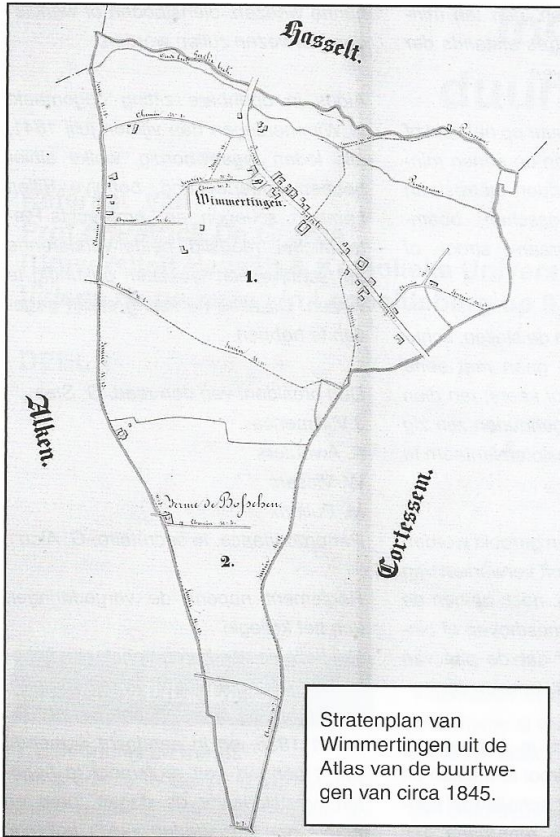
Het hoeft dus niet te verwonderen dat de bestrijding van het brandgevaar al in de eerste helft van de negentiende eeuw een aandachtspunt was van de gemeenteraad van – in dit geval – Wimmertingen. Als goede bestuurders wisten de gemeenteraadsleden van Wimmertingen dat voorkomen beter is dan genezen, en het is dan ook vanuit die invalshoek dat op de gemeenteraadsvergadering van 5 juli 1841 een brandreglement werd goedgekeurd.

De concrete aanleiding voor de uitvaardiging van het reglement was dat de gemeente in de jaren daarvoor beroofd was van haar voornaamste wapen in de brandbestrijding. Sinds mensenheugenis lag er in het midden van het dorp, op gemeentegrond, een poel waaraan het vee kwam drinken, en die ook in geval van brand voldoende en gemakkelijk be-

reikbaar water kon leveren. De poel was, zo meldt de gemeenteraad, *onuitdrooglijk*. Enige jaren voor 1841 was de poel echter door de gemeente verkocht, en de nieuwe eigenaar had hem opgevuld, zodat het in geval van brand veel moeilijker zou zijn om het nodige bluswater te vinden. Aangezien de beken in Wimmertingen *op eenen zekeren afstand der gebouwen* lagen, en zij met name in de zomer weinig water bevatten, boden zij ook geen alternatief voor het water uit de gedempte poel. In die omstandigheden zou in geval van brand *het gansch dorp aan den roof der vlammen blootgesteld kunnen wezen*, en dus drongen maatregelen zich op.

In de eerste plaats wilden de bestuurders dat er gewaakt zou worden over de kwaliteit van haarden en schoorstenen. Het werd verboden nog elders te stoken dan in een gemetselde haard, die voorzien was van een schoorsteen die minstens negentig centimeter boven de nok van het gebouw zou uitkomen. Bij de bouw van een huis of van een stookplaats moest er op gelet worden dat er

geen hout meer gebruikt mocht worden voor het maken van de schouw, en voorts moesten alle schouwen van dan af twee keer per jaar, in mei en in oktober, geveegd worden (art. 1-3).

Naast de kwaliteit van de haarden en de schoorstenen, moesten ook een aantal slechte gewoonten die tot brand konden leiden aangepakt worden. Hete of zelfs warme as mocht niet meer buiten gestort worden, behalve in een kuil die minstens vier meter ver moest liggen van eender welk gebouw (art. 4). Stroomijten of hooimijten mochten voortaan niet meer op minder dan vijftiengint meter van een gebouw opgezet worden (art. 5). Vuur stoken in open lucht werd nog niet helemaal verboden, maar aangezien het enkel nog mocht op plaatsen die minstens honderd meter verwijderd zouden zijn van *alle woonhuizen, bosschen, boomgaarden, heggen, graan-, strooi- of hooi-mijten*, werd het zo goed als onmogelijk gemaakt (art. 6). Deze bepaling werd overigens overgenomen uit artikel 89 8° van het Veldwetboek.

Voorts werd het verboden nog met bran-

dende *lamp* of kaars in schuren, in stallen of op zolders te komen. Het gebruik van *een behoorlijk besloten lantaarn* bleef wel toegestaan, en elk huisgezin moest er daar minstens één van in huis hebben (art. 7). Een andere mogelijke oorzaak van brand was het roken in de nabijheid van brandbare goederen, en met name in schuren of stallen. De bestuurders wisten wellicht dat het moeilijk is een roker zijn gewoonten af te leren, en in plaats van het roken op die plaatsen te verbieden, werd de rokers die ook daar wilden roken voorgeschreven dat zij zich van *een pijp met een behoorlijk deksel* moesten voorzien (art. 8).

Omdat het blussen van een strooien dak een bij voorbaat verloren zaak was, werd het van 1841 af verboden nog van stro gebruik te maken om daken te dekken. Zelfs herstellingen van strooien daken werden niet meer toegestaan. Beschadigde of versleten daken moesten met schaliën of dakpannen gedekt worden (art. 9).

Het reglement eindigt met een aantal bepalingen die ervoor moesten zorgen dat

het reglement door iedereen nageleefd zou worden, ook door hen die niet van het nut ervan overtuigd waren. Zo werd bepaald dat niet alleen de veldwachter en de toenmalige *gendarmen* overtredingen mochten vaststellen, maar dat ook de burgemeester en de schepenen daartoe gemachtigd waren (art. 10). De straffen voor overtreders waren niet mals: een eerste overtreding zou beboet worden met een boete van één tot vijftien frank, en wie die niet betaalde zou één tot vijf dagen in de gevangenis moeten doorbrengen. Wie binnen een termijn van één jaar na een eerste veroordeling het reglement nog eens zou overtreden, zou een boete van vijftien frank én een gevangenisstraf van vijf dagen oplopen (art. 11).

Het laatste artikel regelt de verantwoordelijkheid van ouders en voogden voor hun kinderen, en van meesters voor hun knechten (art. 12).

Lezing van dit soort reglementen doet wel eens de vraag rijzen welke van die bepalingen uit oude gemeenteraadsbesluiten nog geldig zijn. Is dit reglement ooit afgeschaft? Of zijn de schepenen van Hasselt nog altijd bevoegd om zich in Wimmertingen te vergewissen van de aanwezigheid van *een behoorlijk besloten lantaarn* in elk huishouden? Moet iemand die in Wimmertingen in zijn stal een sigaret rookt in plaats van een *pijp van een behoorlijk deksel voorzien* nog altijd rekening houden met de mogelijkheid van een veroordeling tot een boete van één tot vijftien frank?

Op het grondgebied van de huidige stad Hasselt zijn wel nieuwe stedelijke reglementen op de brandveiligheid van horecazaken of van studentenwoningen van toepassing, maar een algemeen politiereglement op de brandpreventie, dat de oude reglementen zou afschaffen en vervangen is er niet. Het lijkt er dan ook op dat de bepalingen uit het reglement van Wimmertingen, die niet in strijd zijn met de federale of Vlaamse wetgeving, of met besluiten van de gemeenteraad van Hasselt van na 1976, op het grondgebied van het oude Wimmertingen nog van toepassing zijn. Zou dat dan betekenen dat men in Kermt bijvoorbeeld in principe wel nog een strooien dak op

zijn huis mag leggen, en in Wimmer-tingen niet? Misschien kan men zich bij het stadsbestuur van Hasselt eens buigen over de vraag of er op dit vlak geen administratieve vereenvoudiging mogelijk is?

Tekstuitgave: Rijksarchief Hasselt, Gemeentearchief van Wimmerdingen, nr. 4a.

*De gemeenteraad van Wimmerdingen, willende voorkomen de ongelukken welke uit den brand in deze gemeente zoude kunnen ontstaan, in aandacht nemende dat alhier geen brandspuiten in wezen zijn, en dat den pool, welke onuitdrooglijk in 't midden van het dorp, hier vorens bestond en over eenige ja-
ren door de gemeente reeds verkogt, thans gevuld is, dusdanig dat in geval van brand het gansch dorp aan den roef der vlammen blootgesteld zoude kun-
nen wezen, daar de oude en nieuwe beek zig op eenen zekeren afstand der gebouwen bevinden, en dikwijls in den zomer weinig water bevatten;*
Gezien art. 78 der gemeentewet van 30 maart 1836;

Besluit:

Art. 1
Geen vuur zal mogen gestookt worden dan in bekwame stookplaatsen of schouwen, gemetseld met kalk en opgetrokken boven de daken, ten minsten negentig centimètres (drij voeten) boven de nok van het gebouw.

Art. 2
Geen hout hoegenaamd zal mogen gebruikt worden in het metselen der schouwen.

Art. 3
De pijpen der schouwen waar in vuur gestookt wordt, zullen ten minsten twee-maal s'jaars behoorlijk geveegd worden; de veging zal moeten geschieden van den 1sten tot den 15 mei, en van den 1sten tot den 15 oktober van ieder jaar: elke inwooner zal daarvan, bij elke visi-tatie, moeten doen blijken.

Art. 4
Niemand zal mogen heete of warme kool- of hout-asch plaatzen, dan in kui-len, ten minsten vier mètres afstands van alle woonhuizen of gebouwen.

Art. 5
Het is verboden om graan-, strooi- of hooi-mijten in open lugt binnen de ge-

meente daar te stellen, dan ten min-ste vijf en twintig mètres afstands der wooningen of gebouwen.

Art. 6
Niemand zal mogen vuur op het veld of in open lugt aansteken op eenen min-deren afstand als hondert mètres van alle woonhuizen, bosschen, boom-gaarden, heggen, graan-, strooi- of hooi-mijten.

Art. 7
Het is verboden om in de stallen, schu-ren of op zolders te gaan met eene aangestokene lamp of kaars; ten dien einde zal een ieder gehouden zijn zig van een behoorlijk besloten lantaarn te voorzien.

Art. 8
Geen tabak zal mogen gerookt worden bij het lossen, laden oft verwerken van brandende goederen, noch binnen de schuren, stallingen, mesthoven of bin-nenplaatsen, zonder dat de pijp van een behoorlijk deksel voorzien zij.

Art. 9
Het is verboden om in het vervolg eenig gebouw met strooi te dekken oft anderszins, dan met schaliën of pan-nen; zelfs de groote reparaties aan de thans nog bestaande met strooi gedekte dakken, mogen voortaan niet meer gedaan worden.

Art. 10
Behalve het kollegie van burgemees-ter en schepenen, zijn de gendarmen en veldwachter bemaagtigd om de over-tredingen te constateren.

Art. 11
De overtredingen aan de bepalingen van het tegenwoordig reglement zullen gestraft worden volgens de omstandig-heden, en voor zoo verre er niet reeds eene andere straf door eenige wet of reglement bepaald is, met eene geld-boete van eenen tot vijftien franken, en bij gebrek van betaling met eene gevangenis van eenen tot vijf dagen. In geval van recidief, binnen het jaer te rekenen van den dag der uitspraak des vonnis van veroordeeling, zal het maximum der geldboete, boven eene gevangenisstraf van vijf dagen, toe-passelijk gemaakt worden.

Art. 12
De vaders en moeders, de voogden en meesters, zullen burgerlijk aansprake-lijk zijn nopens de boeten en kosten in welke hunne minderjarige kinderen,

hunne weezen, dienstboden of werklie-den, verwezen zullen worden.

Aldus in openbare zitting opgemaakt te Wimmerdingen den vijfden julij 1841; alle leden tegenwoordig, welke alhier hebben onderteekend, behalve Billen Lambert, schepen, en Lambrechts Pie-ter-Michel, raadslid, beide verklarende het schrijven en teekenen onkundig te wezen. Dit alles na lezing ervan gege-ven te hebben.

Den president van den raad, G. Stas
J.V. America
A. Awouters
W. Vissers
M. Puliex
Par ordonnance, le secrétaire, G. Alen

Reglement nopens de vergaderingen van het kollegie

Het kollegie van burgemeester en sche-penen der gemeente Wimmerdingen, gezien art. 89 der gemeentewet van 30 maart 1836, en in aandacht nemende dat 't behoort een reglement te bepa-len, vaststellende de dagen, uren en plaats der vergadering van 't kollegie, niet alleen om zig bezig te houden met gemeentezaken, in hunne betrekkingen, maar ook om elke inwooner in staat te zetten hen te vinden en te spreken;

Besluit:

Art. 1
Elken eerste zondag van iedere maand, ten tien uren s'morgens, na de hoogmis, zal het kollegie van burgemeester en schepenen zig vergaderen, ten woon-huize van sieur America Jan-Vincent, herbergier, wonende te Wimmerdingen.

Art. 2
Deze vergadering zal dikwijler plaats hebben, na voorgaende bijeenroeping, alswanneer het getal der zaken of de gaeuwe veerdigheid derzelve zulk zoude vereijtschen.

Aldus gedaan en opgemaakt te Wim-merdingen den negenden julij 1800 een en veertig.

Het kollegie van burgemeester en sche-penen:
G. Stas
J.V. America
Par ordonnance, le secrétaire G. Alen

Rombout Nijssen

